

Список використаних джерел

1. Кузьмінчук Т. Софія Яблонська – тревел-«блогерка» з минулого століття. *Локальна історія*. 2021. Режим доступу: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/sofiia-iablonska-trevel-bloggerka-z-minulogo-stolittia/>
2. Стилїстика української мови: Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.
3. Яблонська С. Чар Марока. З країни рижу та опію. Далекі обрії: Подорожні нариси. Львів: Піраміда, 2022. 372 с.

Софія Котис,

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;
Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор
Тетяна Вільчинська

ДИНАМІКА ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТІВ “ВІЙНА” І “МИР” У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ: КОГНІТИВНО- ДИСКУРСИВНИЙ АСПЕКТ

У сучасному інформаційному суспільстві соціальні мережі стають одним із найпотужніших інструментів формування та поширення ідей і поглядів. Концепти “війна” і “мир” у дискурсі соціальних мереж України та Польщі відображають не лише політичні й соціальні реалії, а й глибинні когнітивні механізми осмислення колективного досвіду, національної ідентичності та ціннісних орієнтацій [2]. Аналіз динаміки їхньої вербалізації дає змогу простежити зміни у світоглядних моделях обох суспільств у контексті воєнних подій, починаючи з 2014 року і особливо після повномасштабного вторгнення РФ в Україну у 2022 році.

Когнітивно-дискурсивний підхід передбачає аналіз мовних одиниць не лише як засобів комунікації, а як репрезентантів концептуальної картини світу [3]. У цьому контексті концепт “війна” актуалізується через лексеми, метафори, емоційно-оцінні маркери, які формують образ агресії, страждання, боротьби, героїзму та надії. Концепт “мир” натомість структурується через лексеми стабільності, відновлення, надії, єдності, духовного спокою. Відповідно, динаміка їхнього співіснування у мовленні користувачів соціальних мереж свідчить про зміщення ціннісних пріоритетів і зміну дискурсивних стратегій.

У межах українського соціомедійного простору (Facebook, X/Twitter, Telegram, Instagram) спостерігається активна емоційна поляризація концептів [1]. “Війна” вербалізується через семи, що виражають біль, спротив, втрати, але й гордість та єдність. Частотними є вислови: “наші захисники”, “стояти до кінця”, “перемога буде за нами”, “боляче, але тримаємось”.

Метафоричне поле “війни” часто включає концептуальні метафори: «Україна – фортеця», “світло проти темряви”, “битва за свободу” [5]. У цьому аспекті український дискурс демонструє переважання героїко-патріотичного фрейму, в якому навіть лексема “мир” осмислюється не як антонім до “війни”, а

як її ціль, як нагорода за вистраждане. Таким чином, концепт “мир” має телеологічну семантику – “мир, здобутий кров’ю”, “мир після перемоги”, “справедливий мир”.

У польському сегменті соціальних мереж динаміка вербалізації зазначених концептів має іншу природу [2]. Польща, як держава-сусід України, активно долучена до дискурсу війни, але на рівні емпатійно-допоміжного учасника. Тому концепт “війна” у польському онлайн-просторі набуває насамперед характеристик зовнішнього, проте значущого явища, що впливає на суспільну свідомість через почуття солідарності, страху перед загрозою, моральної відповідальності. У мовленні користувачів домінують вербалізації типу: “musimy pomagać Ukrainie”, “to nasza wspólna sprawa”, “wojna w Ukrainie to wojna o Europę”. Отже, “війна” у польському когнітивному полі часто концептуалізується як спільний виклик для цивілізованого світу, а не лише трагедія окремої нації.

Концепт “мир” у польських соціальних мережах реалізується через лексико-семантичні поля “solidarność”, “pokój”, “bezpieczeństwo”, “europejska jedność” [3]. Він асоціюється з європейськими цінностями, свободою, демократією, стабільністю, тобто у польському дискурсі “мир” має насамперед політико-культурну семантику, на відміну від українського – емоційно-екзистенційного. Це свідчить про різний рівень когнітивної залученості: для українців війна — це реальність, для поляків – відрефлексована подія, що формує нову етичну систему координат.

Варто відзначити, що між 2022–2025 роками змінилася семантика ключових вербалізаторів обох концептів [2]. У Twitter українські користувачі дедалі частіше використовують слова “свобода”, “життя”, “гідність”, які утворюють нові асоціативні поля концепту “мир”. Водночас “війна” у дискурсі поступово десемантизується — вона стає тлом, контекстом буденного життя. Кількість постів із прямими описами воєнних подій зменшується, натомість зростає кількість публікацій із побутовим чи філософським осмисленням досвіду війни. У Польщі ж на перший план виходить метамова політичного та медіа-дискурсу: слова “bezpieczeństwo”, “granica”, “uchodźcy”, “zagrożenie” стають центрами семантичного поля “війна” [6].

З когнітивної точки зору, така динаміка демонструє перехід від актуалізації концептів у площині емоційної реакції до площини раціонального осмислення. Змінюється концептуальний профіль: “війна” із досвіду стає символом — частиною національного міфу або політичного наративу [2]. Паралельно відбувається концептуальна метафоризація “миру”: якщо у 2022 році він поставав як “бажане спасіння”, то у 2024–2025 роках у мовленні українців дедалі частіше фігурують словосполучення “мир через справедливість”, “мир через силу”, що свідчить про когнітивну інтеграцію досвіду війни у нову модель національної ідентичності.

Польський медіапростір демонструє подібну тенденцію, але на іншому рівні узагальнення [3]. Тут “війна” стає символом морального

випробування Заходу, а “мир” — цінністю, яку потрібно активно захищати. Дискурс підтримки України поєднується із саморефлексією суспільства: “czy jesteśmy gotowi na pokój bez sprawiedliwości?”, “czy Europa nie boi się prawdy o wojnie?”. Отже, концепт “мир” перестає бути статичним, набуваючи ознак динамічної, активної категорії, що передбачає дію, відповідальність, втручання.

Таким чином, динаміка вербалізації концептів “війна” і “мир” у соціальних мережах України та Польщі виявляє суттєві відмінності у когнітивно-дискурсивних стратегіях [6]. Український дискурс є внутрішньо-екзистенційним, емоційно насиченим, спрямованим на консолідацію. Польський — зовнішньо-аналітичним, морально-рефлексивним, орієнтованим на спільноєвропейську перспективу. Обидва типи дискурсу функціонують у спільному когнітивному просторі, де війна і мир співіснують не як антонімічні, а як взаємодоповнювальні концепти, що формують нову систему цінностей у європейському соціумі.

Отже, когнітивно-дискурсивний аналіз засвідчує, що зміни у вербалізації цих концептів у соціальних мережах відображають не лише трансформацію мовних засобів, а й глибинні процеси переосмислення досвіду, ідентичності та історичної пам’яті. Війна стає не лише темою, а й рамкою сприйняття світу, тоді як мир — метою, що надає цьому сприйняттю сенс.

Список використаних джерел

1. Czasopisma.marszalek.com.pl (2024). *Social media as a source of information for Generation Z during the Russian aggression against Ukraine*. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/journals/4/17/219>
2. DigitalMethods.net. (2023). *The Russo-Ukrainian War in Polish Social Media*. URL: <https://www.digitalmethods.net/Dmi/RussoUkrainianWarPolishSocialMedia2022>
3. International Journal of Communication (2024). *Strategic narratives of the Russo-Ukrainian war in European social media discourse*. URL: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/25136>
4. Pressto.amu.edu.pl (2023). *Youth and media solidarity with Ukraine in Polish social networks*. URL: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/pp/article/download/46745/38253/112088>
5. Ukrainian Communication Studies (2023). *Соціальні мережі як дискурсивне середовище під час війни в Україні*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL: <https://ucs.knu.ua/en/article/view/3864>
6. Yadda.icm.edu.pl 6(2024). *The impact of the war in Ukraine on brand communication in Polish social media*. URL: <https://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-d03aa17b-4721-4330-a8d3-33d24676b4bf>

Софія Кріль,

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;